

СЕКЦІЯ 1. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ;
ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИУДК 159.922.7:[316.628: 364-787.522-057.87]
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-2-1>**ХАРАКТЕР ЗВ'ЯЗКУ СХИЛЬНОСТІ ДО КОНФОРМНОЇ ПОВЕДІНКИ
ІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЮ АДАПТОВАНІСТЮ
СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ****Білецька Анастасія Олегівна,**магістр психології, асистент кафедри загальної та соціальної психології
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

bno06042@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-1281-6570>

Мета – вивчити та дослідити характер зв'язку схильності до конформної поведінки із соціально-психологічною адаптованістю студентів-першокурсників. **Методи:** особистісний опитувальник «Конформність-навіювання» С.В. Клаучека та В.В. Деларю; методика діагностики самооцінки мотивації схвалення (шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна; методика «Самооцінка психологічної адаптивності» (модифікований варіант методики С.І. Болтівця); методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса–Р. Даймонда; багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» (МЛО-АМ), розроблений О.Г. Маклаковим і С.В. Чермяніним. Вибірку становили 60 осіб 1-го курсу (17–18 років), які навчаються у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара. **Результати.** Найявний зв'язок між такими факторами схильності до конформної поведінки і соціально-психологічною адаптацією, як «самооцінка психологічної адаптивності», «емоційна комфортність», та мотивацією до схвалення. Тобто це можна пояснити так, що чим більш високими для студента є ці показники адаптивності, тим вищими є показники конформності чи мотивації схвалення. А також від'ємні кореляційні зв'язки отримано між показниками «ескапізм», «поведінкова регуляція», «особистісний адаптаційний потенціал», «моральна нормативність» та схильністю до конформної поведінки. Тобто чим більш високими у досліджуваних є ці показники, тим менші показники за шкалою конформності вони демонструють. **Висновки.** Конформна поведінка найчастіше спостерігається у студентів-першокурсників у період соціально-психологічної адаптації до умов навчання у ЗВО. Показники самооцінки психологічної адаптивності та емоційної комфортності можуть відігравати важливу роль у формуванні конформної поведінки та мотивації до схвалення. Результати вказують на існування зв'язку між соціально-психологічною адаптивністю, емоційною комфортністю, мотивацією до схвалення та схильністю до конформної поведінки.

Ключові слова: конформність, мотивація схвалення, ескапізм, особистісний адаптаційний потенціал.

**THE CORRELATION BETWEEN THE PROPENSITY FOR CONFORMIST BEHAVIOR
AND SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ADAPTABILITY AMONG FIRST-YEAR
COLLEGE STUDENTS****Biletska Anastasiia Olehivna,**

Master in Psychology,

Assistant Professor of General and Social Psychology Department

Oles Honchar National University of Dnipro

bno06042@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-1281-6570>

The article **goal** is to study and investigate the nature of the correlation between the tendency to conform behavior and the social and psychological adaptability of first-year students. **Methods:** personal questionnaire “Conformity-suggestion” S.V. Klauchek and V.V. Delaware; D. Marlowe and D. Crown’s diagnostic method of self-assessment of approval motivation (lie scale); the method “Self-assessment of psychological adaptability” (modified version of the method of S.I. Boltivets); the research method of socio-psychological adaptation by K. Rogers–R. Diamond; multi-level personal questionnaire “Adaptability” (MLO-AM), developed by O.H. Maklakov and S.V. Chermeninin. The sample consisted of 60 first-year students (17–18 years old) studying at the Dnipro National University named after Oles Honchar. **Results.** The study

revealed a connection between factors such as self-evaluation of psychological adaptation, emotional comfort, and motivation for approval with the propensity for conformity behavior. Higher levels of adaptive indicators were associated with increased conformity and approval motivation. Additionally, negative correlations were found between escapism, behavioral regulation, personal adaptation potential, moral normativity, and conformity behavior. This suggests that individuals with higher scores in these indicators demonstrated lower levels of conformity. **Conclusions.** Conformity behavior is most prevalent among freshman students during their social-psychological adaptation to university life. The self-evaluation of psychological adaptation and emotional comfort may play a significant role in shaping conformity behavior and motivation for approval. The results indicate a relationship between social-psychological adaptation, emotional comfort, approval motivation, and the propensity for conformity behavior.

Key words: conformity, approval motivation, escapism, personal adaptation potential.

Вступ. Проблема адаптації є особливо актуальною для студентів першого курсу. Необхідною умовою успішної діяльності студента є освоєння нових для нього правил життя та навчання у ЗВО. Протягом першого року навчання відбувається входження студента-першокурсника до студентського колективу, формуються навички та вміння раціональної організації розумової діяльності, усвідомлюється покликання до вибраної професії, виробляється оптимальний режим праці, дозвілля та побуту, розвиваються та виховуються професійно значущі якості особистості.

Соціально-психологічна адаптація студентів – перший етап формування творчої особистості як суб'єкта професійної діяльності. Приходячи до університету здобути спеціальність та вивчаючи різні дисципліни, студенти повинні набувати щось більш значуще, ніж знання з конкретних предметів, – це впевненість у собі, розвинута мова та мислення, пам'ять, комунікабельність, відповідальність, прагнення до самоосвіти. На першому курсі вирішуються завдання залучення нещодавнього абітурієнта до студентських форм колективного життя. Проблема конформності студентів як одного з феноменів міжособистісного впливу натеper набуває особливої значущості. Сучасне суспільство висуває до студентів нові вимоги щодо їхньої самостійності, незалежності, відповідальності. Однак студент часто залежить від свого оточення, він налаштований на зближення та часом готовий виконати те, на що його підштовхує група. Конформна поведінка найчастіше спостерігається у студентів-першокурсників у період соціально-психологічної адаптації до умов навчання у ЗВО.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Характер зв'язку між схильністю до конформної поведінки та соціально-психологічною адаптованістю студентів-першокурсників завжди була об'єктом досліджень у галузі психології. Загалом, конформна поведінка означає прийняття норм, цінностей та стандартів групи або соціального оточення з метою відповідності їм (Deutsch, Gerard, 1955). Схильність до конформної поведінки може варію-

вати у різних людей, і вона може мати вплив на їхню соціально-психологічну адаптацію.

Деякі дослідження показують, що студенти, які мають високий рівень схильності до конформної поведінки, можуть бути більш схильними до прийняття норм і очікувань нового соціального середовища. Вони можуть легше адаптуватися до нових правил, групових динамік і соціальних норм, оскільки вони більш готові підкорятися цим нормам, навіть якщо вони відрізняються від їхніх власних уявлень і цінностей (Dapretto, Voight, Kim, Taylor, 2020). З іншого боку, наявні також дослідження, які показують, що схильність до конформної поведінки може мати негативний вплив на соціально-психологічну адаптацію студентів. Це може бути пов'язано з тим, що висока схильність до конформності може призводити до загублення власного ідентитету і нездатності виражати власні думки та потреби. Це може ускладнити процес адаптації до нового соціального середовища, де можуть виникати вимоги і виклики, які вимагають самостійності та самовираження (Jiang, Hartley, Newgent, 2019).

Під адаптацією студента слід розуміти процес залучення студента до умов вузівського освітнього процесу, внаслідок чого він стає суб'єктом нових видів діяльності та відносин і, отже, набуває можливості оптимального виконання своїх функцій (Даймонд, Роджерс, 1954). Це залучення студента до нових умов вузівського середовища, нових видів діяльності.

Адаптація студентів до навчання у вищому навчальному закладі має свої особливості. Входження молодих людей у професійну систему навчання, набуття ними нового соціального статусу студента вимагає від них вироблення нових способів поведінки, що дозволяють їм більше відповідати своєму новому статусу. Такий процес пристосування може проходити досить тривалий час, що може викликати у людини перенапругу, внаслідок чого у студента знижується активність, і він не може не тільки виробити нові способи поведінки, але й виконати звичні йому види діяльності. Поведінка студентів відрізняється високим ступенем конформізму, першокурсники не мають диференційованого підходу до своїх ролей. Соціально-психологічна адаптація

студентів – перший етап формування творчої особистості як суб'єкта професійної діяльності. Адже, приходячи до університету здобути спеціальність та вивчаючи різні дисципліни, студенти повинні набувати щось більш значуще, ніж знання з конкретних предметів. Це – впевненість у собі, розвинута мова та мислення, пам'ять, комунікабельність, відповідальність, прагнення до самоосвіти. Завдання залучення нещодавнього абітурієнта до студентських форм колективного життя вирішуються на першому курсі. У психолого-педагогічній науковій літературі наявні різні точки зору щодо визначення та видів адаптації студентів (Мороз, Бачманова, Годник, Просецький, Андрєєва, 1976).

Відомо, що людина є біосоціальною істотою, вона народжується та живе серед інших людей. У повсякденному житті людям доводиться приймати важливі рішення у виборі своєї поведінки, але не завжди суб'єкт приймає їх самостійно. Одним із потужних способів впливу на поведінку та прийняття рішень є конформність.

Активно дослідженнями конформізму займалися у ХХ столітті, але варто відзначити, що й у наш час воно не втратило своєї актуальності. Найбільш видатними дослідниками конформізму були турецький психолог Музафер Шериф, Генріх Келмен, який виділив рівні комфортної поведінки, Стенлі Мілгрем, який описав підпорядкування людей до авторитетних людей та Р. Кеттел, який склав багаточинний особистісний опитувальник. Більшість людей не живе в реальному світі, тому що вони приховують свою справжню натуру під соціальними масками чи манерами, щеплені доквіллям. Цією проблемою активно займався Ерік Берн.

Адаптація для сучасного студента до ЗВО триває переважно два роки. Цілком судити про подолання адаптаційного бар'єру можна за характером діяльності студентів та її результатами. Якщо до третього курсу ми спостерігаємо активну діяльність студента, виражену в цілеспрямованому навчанні, активну участь у колективних справах студентської групи та факультету, то адаптаційний період завершився.

Ці теоретичні положення підтверджують думку, що процес успішної соціально-психологічної адаптації на першому курсі університету залежить від схильності людини до конформної поведінки. Проблема адаптації є особливо актуальною для студентів першого курсу.

Методологія і методи дослідження. В емпіричному дослідженні застосовувався такий діагностичний інструментарій, як: особистісний опитувальник «Конформність-навіювання» С.В. Клаучека та В.В. Деларю;

методика діагностики самооцінки мотивації схвалення (шкала брехні) Д. Марлоу і Д. Крауна; методика «Самооцінка психологічної адаптивності» (модифікований варіант методики С.І. Болтівця); методика дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса–Р. Даймонда; багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» (МЛО-АМ), розроблений О.Г. Маклаковим і С.В. Чермяніним. Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико-статистичних методів: одновибірочного критерію Колмогорова-Смірнова, критерію рангової кореляції Спірмена. Вибірку становили 60 осіб 1-го курсу (17–18 років), які навчаються у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Результати і дискусія. Дослідження соціально-психологічної адаптованості досліджуваних студентів показало, що практично всі складники рівноцінно представлені, але найвищі показники мають такі складники соціально-психологічної адаптації, як «прийняття інших», тобто процес сприйняття реальності такою, якою вона є насправді, представники такого високого рівня прийняття легко входять у становище іншої людини, розуміють її внутрішні мотиви і не судять суворо по дрібницях, і «інтернальність», тобто високий рівень суб'єктивного контролю, усі інші складники мають середній рівень прояву, такі люди вважають, що події, що відбуваються з ними, залежать передусім від їхніх особистісних якостей (компетентності, цілеспрямованості, рівня здібностей тощо) і є закономірними наслідками їхньої власної діяльності.

Результати дослідження адаптаційного потенціалу показали, що студенти-першокурсники мають низький рівень особистісного адаптаційного потенціалу, це свідчить про те, що процес адаптації протікає тяжко. Можливі нервово-психічні зриви, тривалі порушення функціонального стану. Особи мають низьку нервово-психічну стійкість, конфліктні, можуть допускати делінквентні вчинки. Комунікативний потенціал та моральна нормативність мають середній рівень.

Отримані результати засвідчили, що студенти-першокурсники загалом мають задовільний рівень мотивації схвалення, яка пов'язана із потребою у спілкуванні. Що свідчить про збалансоване ставлення до думки про себе з боку оточуючих, прагнення заслужити схвалення значимих оточуючих, але у разі несхвалення оточуючими падає самооцінка.

Огляд самооцінки психологічної адаптивності показав, що у досліджуваних студентів-першокурсників переважає низький рівень адаптивності, якому властивий знижений рівень життєвої активності. Представники цього рівня адаптації не впевнені у своїх силах

і прагнуть підпорядкування. У них часто виникають періоди туги і пригніченого настрою, їм характерні стабільність і послідовність усіх проявів.

Виходячи з результатів дослідження рівня схильності до конформної поведінки, студенти-першокурсники мають середній рівень конформності. Середній рівень конформності відрізняє людей, які коряться більшості на підставі того, що громадська думка бачиться ними істинною, а власна – хибною. Отримані результати також засвідчили, що студенти першокурсники загалом мають задовільний рівень мотивації схвалення, яка пов'язана із потребою у спілкуванні. Що свідчить про збалансоване ставлення до думки про себе з боку оточуючих, прагнення заслужити схвалення значимих оточуючих, але у разі несхвалення оточуючими падає самооцінка.

Для проведення дослідження ми застосували процедуру кореляційного аналізу між показниками схильності до конформної поведінки та соціально-психологічною адаптованістю студентів-першокурсників за критерієм r -Спірмена. Результати представлені в таблиці 1.

Як свідчать результати підрахунку сили кореляційних зв'язків між показниками схильності до конформної поведінки і соціально-психологічною адаптованістю за коефіцієнтом рангової кореляції r -Спірмена, статистично значущі зв'язки спостерігаються лише між «Самооцінка психологічної адаптивності», «Емоційна комфортність» та мотивацією до схвалення (додатний зв'язок, $(p < 0,05)$).

Досліджувані з більш високим рівнем мотивації схвалення демонструють вищі показники самооцінки психологічної адаптації, тобто вище оцінюють свою здатність до адаптації, також спостерігають більш високі показники емоційної комфортності, стан, у якому особистість відчуває впевненість, спокій, зручність, такі люди оптимістичні і всім задоволені.

А також статистично значущі зв'язки отримано між показниками «Ескапізм», «Поведінкова регуляція», «Особистісний адаптаційний потенціал», $(p < 0,05)$ «Моральна нормативність» $(p < 0,01)$ та схильністю до конформної поведінки (від'ємний зв'язок). Тобто чим більш високими у досліджуваних є ці показники, тим менші показники за шкалою конформності вони демонструють.

За результатами дослідження можна сказати, що досліджувані з низьким рівнем схильності до конформної поведінки демонструють високий рівень ескапізму, який характеризується інфантильністю, розчаруваннями, образами, підозрілістю, ігноруванням суспільних цінностей.

Також з'ясовано, що більш виражені показники адаптивності «Моральна нормативність» і «Поведінкова регуляція» мають студенти-першокурсники з більш низьким рівнем схильності до конформної поведінки, тобто можна стверджувати, що досліджувані з низьким рівнем конформності мають високу здатність адекватно приймати пропонувану їм певну соціальну роль, сприймати моральні норми та позитивно ставитися до вимог безпосереднього соціального оточення, також

Таблиця 1

Матриця кореляційних зв'язків між показниками схильності до конформної поведінки та соціально-психологічною адаптованістю студентів-першокурсників за критерієм r -Спірмена

Соціально- психологічна адаптивність \ Конформність	«Конформність-навіювання»	Мотивація схвалення
Методика Роджерса-Даймонда		
Самооцінка психологічної адаптивності	0,1308	0,25546*
Адаптивність	-0,039	0,23886
Самоприйняття	-0,0253	0,12677
Прийняття інших	0,17429	0,12682
Емоційна комфортність	0,03868	0,2691*
Інтернальність	-0,13838	0,12902
Домінування	-0,12198	0,1194
Ескапізм	-0,25652*	-0,13987
Методика О.Г. Маклакова		
Особистісний адаптаційний потенціал	-0,11907	-0,29429*
Поведінкова регуляція	-0,07487	-0,28344*
Комунікативний потенціал	-0,22568	-0,17511
Моральна нормативність	-0,19299	-0,36144**

Примітка: ** – кореляція значуща на рівні $p < 0,01$; r кр. = 0,331. * – кореляція значуща на рівні $p < 0,05$; r кр. = 0,255.

високу здатність регулювати свою взаємодію із середовищем діяльності.

Аналогічні дослідження, що вивчають зв'язок між схильністю до конформної поведінки та соціально-психологічною адаптованістю, здебільшого виявляють певні зв'язки між цими показниками. Наприклад, деякі дослідження показують, що люди з вищим рівнем конформності можуть мати більшу соціальну адаптованість, оскільки вони легко пристосовуються до вимог і очікувань соціального оточення. Автори Н. Heizmann & J. Hüffmeier (2018) досліджували зв'язок між схильністю до конформної поведінки й особистісними рисами. Вони визначили, що люди з вищим рівнем конформності мають більшу схильність до соціальної адаптованості. Дослідження R. Bond & P.B. Smith (2019) щодо культурних варіацій у схильності до конформної поведінки виявили, що культурні чинники можуть впливати на рівень конформності, а також на рівень соціальної адаптованості у різних культурах.

Проведене дослідження відрізняється тим, що воно зосереджується на показниках самооцінки психологічної адаптивності та емоційної комфортності, які є новими аспектами у вивченні конформної поведінки. Результати показують, що самооцінка психологічної адаптивності та емоційна комфортність мають значущий вплив на мотивацію до схвалення та схильність до конформної поведінки. Це вказує на те, що люди, які оцінюють свою здатність до адаптації високо і відчувають емоційну комфортність, більш схильні до конформної поведінки і мають більшу мотивацію до схвалення.

Вивчення показників самооцінки психологічної адаптивності та емоційної комфортності в контексті конформної поведінки. Проведене дослідження зосереджується на зв'язку між цими показниками та схильністю до конформної поведінки. Це дозволяє глибше розуміти, як самооцінка та емоційний комфорт впливають на мотивацію до схвалення та конформну поведінку.

Виявлення зв'язків між іншими психологічними показниками та конформною поведінкою. В дослідженні було також з'ясовано, що показники, такі як ескапізм, поведінкова регуляція, особистісний адаптаційний потенціал та моральна нормативність, також мають зв'язок зі схильністю до конформної поведінки. Це дозволяє отримати комплексну картину взаємозв'язків між різними аспектами психологічної адаптованості та конформною поведінкою.

Орієнтація на студентів-першокурсників. Дослідження також зосереджується на студентах-першокурсниках під час соціально-психологічної адаптації. Це має велике значення

для вищої освіти, оскільки допомагає розуміти процес адаптації студентів та фактори, що впливають на їхню конформну поведінку.

Висновки

1. Конформна поведінка, яка полягає в підкоренні нормам і очікуванням соціального оточення, є особливо поширеною серед студентів-першокурсників під час періоду соціально-психологічної адаптації до навчального середовища ЗВО. Під час перших кроків у новому соціальному середовищі студенти-першокурсники можуть відчувати потребу в прийнятті та адаптації до норм і цінностей, що встановлені університетським середовищем та серед однокурсників. Це може бути викликано бажанням отримати підтримку та прийняття в новій соціальній групі, а також прагненням зменшити ризик соціальної відчуженості. В результаті студенти-першокурсники часто пристосовують свою поведінку, думки та переконання, щоб забезпечити себе від можливих негативних наслідків та забезпечити позитивну взаємодію зі своїми однокурсниками та академічним оточенням. Це може проявлятися у дотриманні встановлених норм, поглядах та участі у загальноприйнятих діях та активностях. Однак у контексті проведеного дослідження було встановлено, що деякі студенти-першокурсники проявляють меншу схильність до конформної поведінки. Вони можуть бути більш самостійними у вираженні своїх думок та переконань, а також мають більшу здатність до адаптації до нових соціальних умов та ситуацій.

2. Показники самооцінки психологічної адаптивності та емоційної комфортності можуть відігравати важливу роль у формуванні конформної поведінки та мотивації до схвалення. Самооцінки психологічної адаптивності відіграють важливу роль. Люди з високою самооцінкою психологічної адаптивності мають більшу впевненість у своїх здібностях до адаптації до нових ситуацій та соціальних вимог. Це може підштовхувати їх до прийняття норм та очікувань соціального оточення, включаючи конформну поведінку. Також емоційна комфортність, яка виражається у впевненості, спокої та задоволеності, може впливати на конформну поведінку та мотивацію до схвалення. Люди, які відчувають емоційний комфорт у соціальних ситуаціях, можуть бути більш схильними до відповідності соціальним нормам і очікуванням. Вони можуть мотивуватися отриманням позитивного статусу, прийняттям групи та униканням можливих негативних наслідків, що стимулює їх до конформної поведінки та схвалення.

3. Результати вказують на існування зв'язку між соціально-психологічною адаптивністю, емоційною комфортністю, мотивацією до схвалення та схильністю до конформної

поведінки. Досліджувані з більш високим рівнем мотивації до схвалення проявляють більш високу самооцінку психологічної адаптації, що свідчить про їхню вищу оцінку своєї здатності до адаптації. Вони також демонструють більш високу емоційну комфортність, яка відображається у впевненості, спокої та задоволеності власним життям. Студенти-першокурсники з низьким рівнем схильності до конформної поведінки мають більш виражені показники адаптивності у вигляді «Моральної

нормативності» та «Поведінкової регуляції». Це свідчить про їхню здатність адекватно приймати на себе свою соціальну роль, сприймати моральні норми та позитивно ставитися до вимог соціального оточення.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні вибірки на прикладі студентів-першокурсників та подальшому дослідженні серед вибірки досліджуваних різних спеціалізацій і форм навчання та порівняння отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вольнова Л.М. Вплив схильності до конформізму на соціалізацію підлітків. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Том XXX. 2008. С. 50–59.
2. Галецька І. Самооефективність у структурі соціально-психологічної адаптації. *Вісник Львівського університету. Серія «Філософські науки»*. 2013. Том 1. Вип. 39. С. 433–442.
3. Клаучек С., Деларю В. Розробка скринінгового методу для виявлення схильності до розвитку індукованих станів. *Психологічний журнал*. Том 18. Вип. 2. 1997. С. 123–129.
4. Allen V., Wilder D. Impact of group consensus and social support on stimulus meaning: Mediation of conformity by cognitive restructuring. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1980. P. 1116–1124.
5. Bond R., Smith P.B. Culture and conformity: A meta-analysis of studies using Asch's line judgment task. *Psychological Bulletin*, 144(10), 2018. P. 978–1011.
6. Deutsch M., Gerard H. A study of normative and informational social influences upon individual judgment. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*. 1955. P. 629–636.
7. Gilbert D.T., Fiske S.T., & Lindzey G. (eds.). *The handbook of social psychology*. 4th ed. Vol. 1. New York : McGraw-Hill. 2018. P. 591–632.
8. Hertz N., and Wiese E. Influence of agent type and task ambiguity on conformity in social decision making. *Proc. Hum. Fact. Ergon. Soc.* 60. 2018. P. 313–317.
9. Heizmann H., Hüffmeier J. Social conformity and personality: A meta-analysis. *European Journal of Personality*, 32(6). 2018. P. 622–637.
10. Insko C., Smith R., Alicke M., Wade J., Taylor S. Conformity and group size: The concern with being right and the concern with being liked. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1985. P. 41–50.
11. Turner-Zwinkels F.M., van Zomeren M., Postmes T., and Spears R. Conformity to majority norms in times of change: Insights from a normative conflict model. *Personality and Social Psychology Review*, 2019. 23(1), P. 60–83.
12. Santee R., Maslach C. To agree or not to agree: Personal dissent amid social pressure to conform. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2020. P. 690–700.

REFERENCES:

1. Volnova, L.M. (2008). Skhylnosti do konformizmu na sotsializatsiiu pidlitkiv [Tendencies to conformism in the socialization of teenagers]. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. T. XXX. 50–59 [in Ukrainian].
2. Haletska, I. (2013). Samoefektyvnist u strukturi sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii [Self-efficacy in the structure of social and psychological adaptation]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria. «Filosofski nauky» – Bulletin of Lviv University. Series «Philosophical sciences»*. 1(39). 433–442 [in Ukrainian].
3. Klauchek, S., Delariu, V. (1997). Rozrobka skryninhovoho metodu dlia vyvaylennia skhylnosti do rozvytku indukovanykh staniv [Development of a screening method for detecting the tendency to develop induced conditions]. *Psykhologichnyi zhurnal – Psychological journal*. 18(2). 123–129 [in Ukrainian].
4. Allen, V., Wilder, D. (1980). Impact of group consensus and social support on stimulus meaning: Mediation of conformity by cognitive restructuring. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1116–1124.
5. Bond, R., & Smith, P.B. (2018). Culture and conformity: A meta-analysis of studies using Asch's (1952b, 1956) line judgment task. *Psychological Bulletin*, 144(10). 978–1011.
6. Deutsch, M., Gerard, H.A. (1955). Study of normative and informational social influences upon individual judgment. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*. 629–636.
7. Gilbert, D.T., Fiske, S.T., Lindzey, G. (eds.) (2018). *The handbook of social psychology*. 4th ed. Vol. 1. New York: McGraw-Hill. 591–632.
8. Hertz Zwinkels, N., and Wiese, E. (2018). Influence of agent type and task ambiguity on conformity in social decision making. *Proc. Hum. Fact. Ergon. Soc.* 60. 313–317.
9. Heizmann, H., & Hüffmeier, J. (2018). Social conformity and personality: A meta-analysis. *European Journal of Personality*, 32(6), 622–637. DOI: 10.1002/per.2165
10. Insko, C., Smith, R., Alicke, M., Wade, J., Taylor, S. (1985). Conformity and group size: The concern with being right and the concern with being liked. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 41–50.
11. Turner, F.M., van Zomeren, M., Postmes, T., Spears, R. (2019). Conformity to majority norms in times of change: Insights from a normative conflict model. *Personality and Social Psychology Review*. 23(1). 60–83.
12. Santee, R., Maslach, C. (2020). To agree or not to agree: Personal dissent amid social pressure to conform. *Journal of Personality and Social Psychology*. 690–700.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2023.

The article was received 26 May 2023.